

розгляд функціональної єдності мотиваційних, емоційних, когнітивних, динамічних, регуляторних та результативних складових. З огляду на онтогенез особистості (дитячий вік – підлітковий – юнацький – період дорослості) брехливість формується як по спіралі – від страху бути покараним до формується на основі когнітивної (образ «Я») й емоційно-оцінної складової (самооцінка), з розвитком самостановлення, та до брехливості як засобу адаптації та реагування на вікові кризи.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.98

Сергій Олександрович Усольцев,

*аспірант Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ*

ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ

Найбільш поширеною та важливою з точки зору інформативності слідчою (розшуковою) дією, спрямованою на отримання доказової інформації з матеріальних джерел, є огляд. Відповідно до ст. 237 КПК України, «з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення, слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів». У криміналістиці під оглядом розуміють слідчу (розшукову) дію, яка полягає у безпосередньому сприйнятті об'єктів з метою виявлення слідів злочину та інших речових доказів, з'ясування обставин події, а також інших обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Аналіз практики розслідування злочинів, передбачених ст. 263 КК України, свідчить про те, що огляд частіше за все проводиться на початковому етапі розслідування та є найбільш ефективним засобом доказування за даною категорією злочинів. На жаль, проведений аналіз більше ніж 300 протоколів цієї слідчої (розшукової) дії свідчить про те, що працівники правоохоронних органів не завжди правильно орієнтуються в її сутності й завданнях і, як наслідок, організують і проводять її не належним чином. Опитування практичних працівників, що

розслідують аналізовані злочини, показав, що більшість з них висловлюють побажання подальшої розробки тактичних рекомендацій із проведення огляду за такими кримінальними правопорушеннями. Зокрема на практиці, складності виникають при визначенні місця та предмету проведення огляду; способів огляду; методів виявлення й фіксації слідів на зброї, боєприпасах і вибухових пристроях; кількості та кваліфікації спеціалістів, яких потрібно запросити для допомоги при проведенні огляду та ін.

При розслідуванні злочинів даної категорії об'єктами огляду, як правило, є:

- зброя, боєприпаси, вибухові речовини та пристрої. Огляд цих предметів мав місце у всіх кримінальних провадженнях, що нами вивчались. Зазначені предмети оглядалися або окремо (38 % проаналізованих нами матеріалів кримінальних проваджень), або окремо під час огляду місця події (62 %);

- місце події, якими є ділянка місцевості або приміщення, у межах якого виявлені об'єкти або сліди, що мають відношення до злочину (68 %);

- місцевість і приміщення, що не є місцем події (9 %);

- пристрої та матеріали, що використовувались при виготовленні зброї, боєприпасів, вибухових речовин та пристроїв, а також супутні предмети (ящики від зброї, збройне мастило, кобури, чохла для зброї (5 %);

- документи, в тому числі з ознаками підробки (посвідчення особи, документи на право носіння та зберігання зброї, накладні на отримання зброї зі складів, товарно-транспортні накладні тощо (21 %);

- транспортні засоби, що використовувались для транспортування зброї, боєприпасів або вибухових речовин (7 %).

У багатьох випадках у межах одного кримінального провадження огляду підлягають декілька з названих нами об'єктів.

При вирішенні майже всіх цих завдань у тій чи іншій мірі приймає участь спеціаліст. Загалом, на думку П. П. Іщенка спеціалісти залучаються до участі у слідчих (розшукових) діях у таких випадках: «1) відсутності відповідних спеціальних знань і навичок у слідчого; 2) недостатньому оволодінні слідчим прийомом та засобами швидкого і доброякісного виконання тієї чи іншої роботи, що вимагає спеціальних знань і навичок;

3) необхідності з етичних або тактичних міркувань доручити здійснення певних дій саме спеціалісту; 4) одночасному застосуванню ряду засобів криміналістичної техніки; 5) необхідності виконати великий обсяг роботи, що вимагає спеціальних пізнань і навичок» [1, с. 12]. Приблизно такі ж причини залучення спеціалістів зазначає Г. І. Грамович [2, с. 21–22].

За результатами нашого дослідження до участі у проведенні огляду при розслідуванні незаконного поводження зі зброєю, боєприпасами або вибуховими речовинами залучались наступні спеціалісти: криміналісти, якими були інспектори-криміналісти органів досудового розслідування поліції та Експертної служби МВС України (84 %); вибухотехніки, як правило, працівники Департаменту вибухотехнічної служби НП України (37 %); кінолог з собакою (19 %); військові (9 %); бухгалтера, товарознавці (6 %); працівники робітничих професій (слюсарі, зброяра, токарі тощо (6 %); інші (3 %).

Загальновідомо, що будь-яка слідча (розшукова) дія, в тому числі огляд, складається з підготовчого, робочого та заключного етапів. Спеціаліст-криміналіст допомагає слідчому вже на підготовчій стадії огляду ще до виїзду на місце події. Він приймає участь в аналізі отриманої первинної інформації, консультує слідчого по питаннях техніко-криміналістичного забезпечення огляду, доцільної, на його думку послідовності дій, висловлює пропозиції щодо залучення інших спеціалістів. Після цього спеціаліст-криміналіст готує необхідні техніко-криміналістичні засоби. Після прибуття на місце події спеціаліст-криміналіст разом зі слідчим визначають межі огляду, вирішують питання щодо способів огляду, ділянок на яких зосереджена максимальна кількість слідів та виявлення й вилучення яких потребує застосування криміналістичної техніки.

Під час робочого етапу огляду місця події спеціаліст-криміналіст надає криміналістичну і технічну допомогу слідчому, що полягає у безпосередньому застосовуванні техніко-криміналістичних засобів, прийомів та методів для виявлення, фіксації та вилучення слідів злочину. Під час загального огляду спеціаліст разом зі слідчим визначають способи огляду, об'єкти обстановки, що будуть підлягати детальному огляду та предмету, на яких потрібно виявляти сліди. На цій стадії спеціалістом

проводиться орієнтуюча, оглядова та вузлова фотозйомки. При огляді виявлених на місці події зброї боєприпасів, вибухових пристроїв, інструментів та матеріалів, що могли бути використані при їх виготовленні проводиться аналіз та оцінка приналежності їх до події злочину. Стадія детального огляду в тактичному плані є складнішою у зв'язку з більшим об'ємом виконуваною слідчим і спеціалістом роботи. На цій стадії спеціаліст-криміналіст проводить наступні дії: послідовно та всебічно вивчає деталі обстановки місця події та кожний предмет та слід окремо; визначає об'єкти і сліди, які потрібно вилучити; визначає техніко-криміналістичні засоби та методи, що необхідні для вилучення слідів; проводить необхідні вимірювання; робить детальну фотозйомку об'єктів.

На заключному етапі дії спеціалістів досить чітко визначено в Інструкції, затвердженій наказом МВС України від 03.11.2015 № 1339: під час фіксації виявленої слідової інформації в протоколі спеціалісти надають допомогу слідчому в описі специфічних ознак (вид та кількість виявлених слідів, їх локалізація, способи виявлення); за можливості вилучають сліди разом з об'єктами-слідоносіями, при неможливості такого вилучення здійснюється їх фотографування за правилами масштабної фотозйомки та виготовлення копій (відбитків та зліпків) цих слідів; об'єкти-слідоносії та інші предмети упаковуються за допомогою спеціаліста згідно з установленими вимогами та передаються слідчому, який здійснює огляд; спеціаліст відповідає за якість та повноту виконання отриманих від слідчого або керівника органу досудового розслідування доручень під час проведення огляду місця події [3].

Список бібліографічних посилань

1. Ищенко П. П. Специалист в следственных действиях (уголовно-процессуальные и криминалистические аспекты). М. : Юрид. лит., 1990. 158 с.
2. Грамович Г. И. Тактика использования специальных знаний в раскрытии и расследовании преступлений : учеб. пособие. Минск : МВШ МВД СССР, 1987. 66 с.
3. Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : наказ МВС України від 03.11.2015

№ 1339 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15> (дата звернення: 02.04.2018).

Одержано 12.04.2018

УДК 342.922

Олена Сергіївна Хлівняк,

*ад'юнкт Харківського національного університету
внутрішніх справ*

ДО ПИТАННЯ ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ

Розвиток суспільства дає підстави стверджувати, що захист прав і свобод дитини є основним чинником у формуванні правосвідомості й культури майбутнього покоління та забезпечує правову основу формування правової держави і громадянського суспільства. Дитина, як суб'єкт суспільних відносин має особливий статус. Це обумовлено її фізичною, розумовою, моральною та духовною незрілістю, залежністю та можливістю зловживань з боку інших осіб. Забезпечення прав та свобод дитини передбачає ряд відповідних загальних та спеціальних гарантій для їх реалізації, як системи узгоджених соціально-економічних, політичних, культурних (духовних), юридичних умов, засобів і способів, спрямованих на охорону, реалізацію й захист прав та свобод дитини [1].

Проблематика способів захисту прав та свобод дітей в Україні, історія їх становлення й розвитку, правове забезпечення, створення механізму для їх реалізації були предметом дослідження багатьох науковців різних галузей права, а саме: С. Л. Лисенкова, О. І. Анатолієва, Н. М. Оніщенко, О. Ф. Скакун, Ю. С. Шемшученка, Н. М. Крестовської, В. В. Кулапов, В. С. Нерсисянц, Л. М. Зілковська, О. І. Карпенко та інші вітчизняні й міжнародні науковці.

Мета цього питання полягає у визначенні особливостей становлення та розвитку правового регулювання забезпечення та захисту прав дитини в Україні.